
ЯЦУХ О.В.,

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри цивільної безпеки,
Таврійський державний
агротехнологічний університет,
м. Мелітополь, Україна

МОХНАТКО І.М.,

кандидат технічних наук, доцент
кафедри цивільної безпеки,
Таврійський державний
агротехнологічний університет,
м. Мелітополь, Україна

ЗОРЯ М.В.,

кандидат технічних наук, старший
викладач кафедри цивільної безпеки,
Таврійський державний
агротехнологічний університет,
м. Мелітополь, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

The article is devoted to the peculiarities of practical training and problems during its implementation during the professional training of civil security specialists. The purpose of our research is an attempt to identify and analyze the problems, the solution of which requires the introduction of a number of innovations in the educational process of universities. It is shown that the practical training of applicants for higher education at the university is an obligatory component of their professional training, which is necessary for them to obtain an appropriate educational degree. It is proved that the main task of practitioners is to consolidate and deepen theoretical knowledge.

Key words: *practical training, practice bases, professional readiness, civil security.*

Стаття присвячена особливостям практичної підготовки та проблем при її проведенні під час професійної підготовки фахівців з цивільної безпеки. Метою наших розвідок є спроба виділити та проаналізувати проблеми, вирішення яких потребує

впровадження низки інновацій у навчальний процес університетів. Показано, що практична підготовка здобувачів вищої освіти університету є обов'язковою компонентою їх професійної підготовки, необхідною для здобуття ними відповідного освітнього ступеня.

Ключові слова: практична підготовка, бази практик, професійна готовність, цивільна безпека.

Статья посвящена особенностям практической подготовки и проблем при ее проведении во время профессиональной подготовки специалистов по гражданской безопасности. Целью наших исследований является попытка выделить и проанализировать проблемы, решение которых требует внедрения ряда инноваций в учебный процесс университетов. Показано, что практическая подготовка соискателей высшего образования университета является обязательным компонентом их профессиональной подготовки, необходимым для получения ими соответствующего образовательного степени.

Ключевые слова: практическая подготовка, базы практик, профессиональная готовность, гражданская безопасность.

Artykuł poświęcony jest specyfice szkolenia praktycznego oraz problemom podczas jego realizacji podczas szkolenia zawodowego specjalistów ds. Bezpieczeństwa cywilnego. Celem naszych badań jest próba identyfikacji i analizy problemów, których rozwiązanie wymaga wprowadzenia szeregu innowacji w procesie dydaktycznym uczelni. Wykazano, że kształcenie praktyczne kandydatów na studia wyższe na uczelni jest obowiązkowym elementem przygotowania zawodowego, niezbędnym do uzyskania odpowiedniego stopnia naukowego.

Słowa kluczowe: szkolenie praktyczne, podstawy praktyki, gotowość zawodowa, bezpieczeństwo cywilne.

Для успішної роботи зі спеціальності 263 «Цивільна безпека» сучасний молодий фахівець поряд із глибокими теоретичними знаннями повинен мати необхідні уміння і навички для ефективного їх застосування на практиці. Досягається це шляхом практичної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі навчання. Отже, практична підготовка [1] поряд з навчальними заняттями і самостійною роботою [2] є однією із важливих форм організації навчального

процесу, від якості якої залежить конкурентоздатність випускників вузів на ринку праці.

Професійна готовність майбутніх фахівців, як вища форма фахової зрілості й спроможність вести самостійну діяльність, є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців у сфері цивільного захисту ґрунтується на набутті здобувачами вищої освіти високого рівня їх професійної компетентності, яка передбачає володіння ефективними засобами і методами прогнозування, і оцінки ризиків виникнення надзвичайної ситуації, розробки заходів її запобігання, а у разі виникнення такої – подолання її наслідків з найменшими витратами. Зазначена підготовка вимагає формування особистісних якостей професіонала, таких як прагнення постійно оновлювати знання, готовність нести відповідальність за свої дії, діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи на практиці набуті знання і вміння, володіти навичками злагодженої командної роботи [3].

Отже, забезпечення майбутніх фахівців у сфері цивільного захисту сучасною якісною професійною підготовкою є наріжною проблемою, вирішення якої потребує впровадження низки інновацій у навчальний процес університетів, які готують фахівців з цивільної безпеки, до яких належить і ТДАТУ імені Дмитра Моторного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблемами практичної підготовки здобувачів вищої освіти опікуються такі науковці як Шевчук Т.В., Райко В.Ф., Ільїнська О.І., Вовчаша Н.Я. та ін. [1-4]. Вони вважають, щоб досягти успіху в сучасному світі, необхідно володіти системою знань і навичок щодо збору інформації з різних джерел, вміти встановлювати між ними зв'язки, і тоді в умовах непередбачуваності подій і браку часу грамотна робота з інформацією буде надійним джерелом конкурентних переваг.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей практичної підготовки та проблем при її проведенні під час професійної підготовки фахівців з цивільної безпеки.

Основні положення. Невід'ємною складовою частиною професійної освіти студентів вищих навчальних закладів України є практична підготовка, яка виступає з одного боку як частка професійної освіти за освітньо-професійною програмою підготовки фахівців, а з другого – практичної. Практична підготовка здобувачів вищої освіти має бути спрямована на формування та розвиток професійного вміння ухвалювати самостійні рішення в умовах виробництва, оволодіння сучасними методами, формами організації та інструментами роботи в галузі майбутньої спеціальності.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти в університеті здійснюється згідно з Законом України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014 року)

та відповідно до Положення про проведення практик студентів Таврійського державного агротехнологічного університету, затвердженого методичною радою ТДАТУ від 12.10.2016 р. (протокол № 1) [5]. Практична підготовка здобувачів вищої освіти університету є обов'язковою компонентою їх професійної підготовки, необхідною для здобуття ними відповідного освітнього ступеня, та має за мету набуття здобувачами вищої освіти професійних компетенцій.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти передбачає неперервність і послідовність її проведення з метою практичного застосування здобутих під час навчання обсягу практичних знань та вмінь, загальних та професійних компетентностей, які відповідають освітнім рівням вищої освіти бакалавра – магістра – доктора філософії. В ТДАТУ імені Дмитра Моторного залежно від освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти, практична підготовка може бути навчальною, виробничою, переддипломною тощо.

У ТДАТУ імені Дмитра Моторного для проведення практичної підготовки укладено угоди з організаціями усіх форм власності. Бази практики, з якими укладаються угоди на проведення практики, визначаються з числа підприємств, установ та організацій тих галузей виробництва, які відповідають професійному спрямуванню підготовки фахівців спеціальностей та вимогам програм практичної підготовки для набуття здобувачами вищої освіти професійних компетенцій.

Студенти можуть самостійно, з дозволу кафедри цивільної безпеки, вибрати місце проходження практичної підготовки і пропонувати його для використання. Практична підготовка студентів спеціальності 263 «Цивільна безпека» здійснюється відповідно до наказу ректора університету про проведення практики, у встановлений графіком навчального процесу термін, та на підставі угод з базами практики.

Для організації проходження практик кафедрою цивільної безпеки проводиться велика підготовча робота з вишукування і добору баз практик, програмно-методичного забезпечення їх проходження, здійснення методичного керівництва і контролю. Зміст і послідовність практичної підготовки визначається відповідними спеціальності програмами практичної підготовки, які розробляються кафедрою на основі стандартів вищої освіти, освітніх програм і навчальних планів спеціальності.

Згідно освітньо-професійної програми «Цивільна безпека» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» практична підготовка бакалаврів з цивільної безпеки складається з наступних видів практик: навчальна ознайомча практика, навчальна практика «Атестація робочих місць», виробнича практика «Організація наглядової діяльності в галузі цивільної безпеки».

Навчальна ознайомча практика (4 кредити) проводиться на 1 курсі (2 семестр) з метою ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціаль-

ності; розвитку навичок застосування на практиці отриманих теоретичних знань; ознайомлення з технічними проблемами сучасного підприємства, оволодіння студентом первинним професійним досвідом.

Екскурсії під час ознайомчої практики проводяться з метою надбання студентами найбільш повної поінформованості про базу практики, її структуру, взаємодію її окремих підрозділів, діючу систему управління. Для поширення світогляду і ерудиції екскурсії доцільно проводити в як профільних організаціях, установах, підприємствах, так і в організаціях і закладах суміжних галузей.

В листопаді 2016 року кафедрою було організовано екскурсію на найсучаснішу і найпотужнішу вітроелектростанцію в Україні, яка входить в топ 5 найбільших ВЕС Центральної та Східної Європи – Ботієвську ВЕС. Студенти спеціальностей «Цивільна безпека» та «Охорона праці» 1-4 курсів були ознайомлені з сучасними моделями забезпечення професійної безпеки та охорони праці.

Перед початком екскурсії інженер з охорони праці ВЕС провела вступний інструктаж. Після цього начальник ВЕС прочитав лекцію про історію створення вітрової електростанції. Розказав про інвестиції в енергетичну безпеку нашої країни, нові робочі місця в інноваційній галузі та реальний внесок у поліпшення екології країни. Також було зроблено наголос про проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки на аналогічних підприємствах. Потім відвідали диспетчерський центр управління Ботієвською ВЕС та оглянули вітрові турбіни.

В травні 2019 року студенти 11 ЦБ групи відвідали два досить цікавих підприємства з точки зору охорони праці – Науково-виробнича компанія «Роста» та Мелітопольські високовольтні електричні мережі БАТ «Запоріжжяобленерго». На НВК «Роста» здобувачі вищої освіти оглянули цехи заводу з виготовлення сіялок для насіння та розсади. Велику увагу було приділено питанням охорони праці на виробництві. Під час екскурсії на Мелітопольські високовольтні електричні мережі БАТ «Запоріжжяобленерго» здобувачі вищої освіти мали змогу наочно ознайомитись із засобами індивідуального захисту від електричного струму і провести перевірку на придатність деяких з них. Такого роду екскурсій є важливими та корисними. Адже практичні навички та можливість побачити виробничий процес своїми очима багато значить!

Перед від'їздом на той чи інший вид практики із здобувачами вищої освіти обов'язково проводиться інструктивна нарада, під час якої, увага зосереджується на виконанні вимог відповідної програми практики в повному обсязі, акцентується увага на їх правах та обов'язках, а також на порядку підготовки та оформлення документації по закінченню практичної підготовки (щоденника, звіту, характеристики).

Навчальна практика «Атестація робочих місць» (6 кредитів) проводиться на 2-му курсі (4 семестр) і має на меті узагальнити і систематизувати набуті здобувачами вищої освіти теоретичні знання, виробити вміння та навички застосування їх на практиці. Мета навчальної практики здійснюється шляхом ознайомлення зі змістом і формами роботи на базі практики та виконання конкретних завдань, передбачених програмою практики. Навчальна практика є частиною освітньо-професійної програми підготовки бакалавра. Випусковими кафедрами формуються комплексні завдання для здобувачів вищої освіти у процесі виконання яких здобувачі вищої освіти оволодівають первинними професійними вміннями і навичками.

Виробнича практика «Організація наглядової діяльності в галузі цивільної безпеки» (6 кредитів) проводиться на 3-му курсі (6 семестр). Метою виробничої практики є формування у здобувачів вищої освіти професійних навичок, умінь приймати самостійні рішення на конкретній ділянці роботи в реальних виробничих умовах при виконанні обов'язків, властивих його майбутній професії. Реалізуються поставлені перед практикою цілі шляхом самостійного вивчення діяльності організацій, підприємств і установ. Завданням виробничої практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення циклу теоретичних дисциплін.

Для проведення виробничих практик використовуються бази практик підприємств, організацій та установ різних форм власності, як в місті Мелітополь, так і в Запорізькій області та інших регіонах України.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, слід відзначити, що правильна організація практичної підготовки та засвоєння студентами достатнього обсягу знань, в подальшому сприятимуть легкому включенню майбутніх фахівців у виробничу діяльність.

Чітка співпраця вищого навчального закладу та підприємств – баз практик з питань організації та якісного проведення практики студентів, дозволить сформувати професійні компетенції фахівців з цивільної безпеки, виховати потребу систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Найбільш цінним в такій системі навчання видається формування мотивації здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців з цивільної безпеки. Головним аспектом мотивації для майбутніх фахівців з цивільної безпеки стає практично гарантоване працевлаштування в майбутньому. В кінці навчання здобувачі вищої освіти можуть відразу отримати робоче місце, що в Україні, яка добре знайома з безробіттям, дуже важливо. Підприємства виграють від системи дуальної підготовки ще й тим, що після закінчення навчання фахівців можна відразу залучати до виробництва, тобто відпадає необхідність тривалого введення у справу.

Список використаних джерел:

1. Рогач Ю.П., Яцух О.В., Гранкіна О.В. Практична підготовка здобувачів вищої освіти як фактор ефективного підходу у професійній підготовці фахівців з цивільної безпеки / Ю.П. Рогач, О.В. Яцух, О.В. Гранкіна // The 1st International scientific and practical conference «TOPICAL ASPECTS OF MODERN SCIENCE AND PRACTICE» (September 21-24, 2020). – Frankfurt am Main, Germany, 2020. – P. 393-398. DOI – 10.46299/ISG.2020.II.I. ISBN – 978-1-64945-866-7.
2. Яцух О. В. Самостійна робота магістрів як прогресивна форма підготовки фахівців з цивільної безпеки [Текст] / О. В. Яцух, К. О. Бурич // Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі : зб. наук.-метод. праць. / гол. ред. В. М. Кюрчев. – Мелітополь : ТДАТУ, 2018. – Вип. 21. – С. 74-79.
3. Яцух О.В. Практична підготовка здобувачів вищої освіти як важлива складова професіоналізму майбутніх фахівців з цивільної безпеки в Україні / Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі. Випуск 24 / Зб. наук.-метод. праць / ТДАТУ. – Мелітополь, 2020. – С. 261-266.
4. Яцух О. В. Інноваційна освітня модель підготовки сучасного фахівця з цивільної безпеки відповідно до вимог ринку праці [Текст] / О. В. Яцух, К. О. Бурич // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Організація системи взаємодії «вища освіта – ринок праці : тези XV Всеукр. наук.-метод. конф. [Харків, 28 вер. 2018 р.] / редкол. : О. І. Черевко [та ін.]. – Х. : ХДУХТ, 2018. – С. 238-240. – ISBN 978-966-405-461-1.
5. Положення про проведення практик студентів Таврійського державного агротехнологічного університету [Електронний ресурс]: Наказ ТДАТУ від 17.10.2016 р. № 153/1. – Режим доступу : <http://www.tsatu.edu.ua/nmc/wp-content/uploads/sites/52/polozhennja-pro-provedennja-praktyk-studentiv-tdatu-1.pdf>.

Transliteration of References:

1. Rohach Y. P., Yatsukh O. V., Hrankina O. V. Praktychna pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity iak faktor efektyvnoho pidkhodu u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv z tsyvilnoi bezpeky / Y. P. Rohach, O. V. Yatsukh, O. V. Hrankina // The 1st International scientific and practical conference «TOPICAL ASPECTS OF MODERN SCIENCE AND PRACTICE» (September 21-24, 2020). – Frankfurt am Main, Germany, 2020. – P. 393-398. DOI – 10.46299/ISG.2020.II.I. ISBN – 978-1-64945-866-7.
2. Yatsukh O. V. Samostiina robota mahistriv iak prohresyivna forma pidhotovky fakhivtsiv z tsyvilnoi bezpeky [Text] / O. V. Yatsukh, K. O. Burych //

- Udoskonalennia osvitno-vykhovnoho protsesu v vyshchomu navchalnomu zakladi : zb. nauk.-metod. prats. / hol. red. V. M. Kiurchev. – Melitopol : TSATU, 2018. – Vyp. 21. – S. 74-79.
3. Yatsukh O. V. Praktychna pidhotovka здобувачів вищої освіти як важлива складова професіоналізму майбутніх фахівців з цивільної безпеки в Україні / Udoskonalennia osvitno-vykhovnoho protsesu v vyshchomu navchalnomu zakladi. Vypusk 24 / Zb. nauk.-metod. prats / TSATU. – Melitopol, 2020. – S. 261-266.
 4. Yatsukh, O. V. Innovatsiina osvितnia model pidhotovky suchasnogo fakhivtsia z tsyvilnoi bezpeky vidpovidno do vymoh pyнку pratsi [Text] / O. V. Yatsukh, K. O. Burych // Modernizatsiia viyschoi osvity ta problemy upravlinnia yakisti pidhotovky fakhivtsiv. Orhanizatsiia systemy vzaiemodii «vyshcha osvita – rynek pratsi : tezy XV Vseukr. nauk.-metod. konf. [Kharkiv, 28 sen. 2018 r.] / Redkol. : O. I. Cherevko [ta in.]. – Kh. : KhDUKhT, 2018. – S. 238-240. – ISBN 978-966-405-461-1.
 5. Polozhennia pro provedennia praktyk studentiv Tavriiskogo derzhavnogo agrotekhnolohichnogo universytetu [Elektronnyi resurs]: Nakaz TSATU vid 17.10.2016 r. № 153/1. – Access: <http://www.tsatu.edu.ua/nmc/wp-content/uploads/sites/52/polozhennja-pro-provedennja-praktyk-studentiv-tdata-1.pdf>.

YATSUKH Oleh Vasylovych,

Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Civil Security, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (TSATU), Melitopol, Ukraine
E-mail: oleh.yatsukh@tsatu.edu.ua

MOKHNATKO Iryna Mykolaivna,

Candidate of Technical Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Civil Security, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (TSATU), Melitopol, Ukraine
E-mail: iryna.mokhnatko@tsatu.edu.ua

ZORIA Mykhailo Vitaliiovych,

Candidate of Technical Sciences (Ph.D.), Senior Lecturer at the Department of Civil Security, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (TSATU), Melitopol, Ukraine
E-mail: mykhailo.zoria@tsatu.edu.ua

FEATURES OF THE PRACTICAL TRAINING OF FUTURE CIVIL SECURITY SPECIALISTS